

KOTITYÖPALVELUT TYÖLLISTÄJÄNÄ

Työllistymisen edistäminen kotityöpalvelujen alalla Euroopan unionin alueella on yksi tapa parantaa työllisyyslukuja. Kun EU:n nykyinen työllisyysstrategia keskittyy tarpeeseen parantaa ja ylläpitää talouden ja työllisyyden kasvua, toimintaperiaatteellisessa lähestymistavassa painotetaan myös tärkeyttä luoda korkealaatuisia työpaikkoja. Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiön tuoreessa tutkimushankkeessa on tarkasteltu työpaikkojen luomista kotityöpalveluissa ja siinä keskitytään erityisesti palkattujen työntekijöiden kokemuksiin alalla. Kotityöpalvelut kattavat viisi aluetta: lastenhoito, vanhustenhoito, kotitalouksien puhtaanapito, kodin huoltotyöt ja ruokahuolto. Tutkimuksessa tarkastellaan laatu-kysymyksiä, jotka liittyvät tähän työllisyysalanaan ja työolosuhteisiin, sekä korostetaan niiden vaikutuksia tasavertaisiin mahdollisuuksiin ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen.

Tärkeimmät havainnot

- Palvelujen ja työpaikkojen määrä kotityöpalvelujen alalla on lisääntynyt, mutta kehitys ei ole tasaista eri palvelutyyppejä tarkasteltaessa, eikä se koske samalla tavalla kaikkia maita.
- Lastenhoito ja ruokapalvelut ovat kaksi eniten kasvanutta osa-aluetta. Edellä mainittuja vähemmän mutta kuitenkin huomattavasti myös vanhustenhoito ja kotitalouksien puhtaanapitopalvelut ovat lisääntyneet useissa maissa.
- Monet kotityöpalveluihin sijoittuvat työpaikat ovat yhä laittomia.
- Vaikka kotityöpalvelujen saatavuus on viime aikoina parantunut, näihin palveluihin kohdistuu vieläkin suuri tyydyttämätön tarve, joka kasvaa edelleen yhteiskunnallisen ja väestörakenteellisen kehityksen ansiosta.
- Palvelujen hinta estää piilokysynnän muuntamisen todelliseksi kysynnäksi.
- Alan kehittymistä jarruttaa joukko kulttuurisia esteitä: koti- ja hoitotyön teettämistä ulkopuolisilla ei vielä hyväksytä maailmanlaajuisesti.
- Yksityisten voitto tavoittelevien tahojen osallistuminen kotityöpalvelujen tuottamiseen (lukuun ottamatta ruokahuoltoa) on vielä rajoittunutta.
- Osa-aikainen työnteko on hyvin yleistä kotityöpalveluissa: koska tuntipalkat ovat alhaiset, työntekijät ovat taipuvaisia pitämään tällaista työmuotoa pikemminkin rajoitettuna kuin vapaana valintana.
- Koordinointi- ja hallintotehtävissä on jonkin verran urakehityksen mahdollisuuksia; kokemukset yhteiskunnallisista yrityksistä vaikuttavat erityisen lupaavilta tässä suhteessa.
- Kotityöpalveluissa työskenteleminen ei aiheuta sen enempää vaikeuksia yhdistää työ- ja perhe-elämä kuin työskentely muillakaan aloilla.
- Tasavertaisia mahdollisuuksia koskevassa politiikassa ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota siihen, miten miehiä voitaisiin houkutella kotityöpalvelujen alalle.

Euroopan elin- ja työolojen
kehittämissäätiö

Johdanto

Tutkimuksessa kotityöpalvelut määritellään julkisten tai yksityisten järjestöjen tai kolmannen sektorin tarjoamiksi palveluiksi, jotka korvaavat palkkatyöllä perinteisesti palkatta kotona suoritetun työn.

Kaikissa teollistuneissa maissa tällainen työ on jossain määrin muuttunut palkalliseksi työpaikoiksi kotityöpalvelujen piirissä.

Ilmiö juontaa juurensa esimerkiksi seuraavanlaisista yhteiskunnallis-kulttuurisista ja taloudellisista muutoksista, jotka ovat haaste hyvinvointijärjestelmille:

- naisten siirtyminen työmarkkinoille sankoin joukoin
- väestön vanheneminen
- perhe- ja kotitaloustyyppien muuttuminen
- entistä yksilökeskeisemmät kulutustottumukset ja elämäntavat
- entistä korkeammat elämänlaatua koskevat odotukset
- uusien joukko toimintamallien kehittyminen yhteiskunnallisten ongelmien paikallista lievittämistä varten (kolmas sektori, sosiaalinen talous jne.).

Euroopan poliittisten päättäjien mielenkiinto kohdistuu kotityöpalvelujen kehittämiseen enenevässä määrin, koska näin voidaan luoda uusia työpaikkoja. On kuitenkin olemassa vaara, että suurin osa luotavista työpaikoista on vähäisiä taitoja vaativia, huonosti palkattuja ja aliarvostettuja, jollei politiikassa eikä työpaikoilla ryhdytä tarvittaviin toimenpiteisiin. Kun lisäksi otetaan huomioon, että kotityöpalveluissa työskentelevät ovat pääasiassa naisia, on paikallaan kysyä, missä määrin nämä palvelut voisivat tasapainottaa koti- ja hoitotyön vastuunjako sukupuolten välillä.

Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiön tutkimus aiheesta ”Työllisyys, perhe ja yhteisön toimet” on tarkastellut työpaikkojen syntymistä kotityöpalveluissa ja alan työntekijöiden

kokemuksia. Tutkimuksessa esille tuotuja aiheita ovat huoli tämänkaltaisten työpaikkojen laadusta ja työoloista samoin kuin työn merkitys tasavertaisten mahdollisuuksien ja sosiaalisen osallisuuden kannalta.

Tutkimusta koskeva kertomus *Employment in household services (Kotityöpalvelut työllistäjänä)* perustuu kahdeksassa jäsenvaltiossa (Saksa, Ranska, Italia, Alankomaat, Itävalta, Portugali, Suomi ja Yhdistynyt kuningaskunta) suoritetun tutkimustyön tuloksiin. Tutkimus kattaa viisi aluetta: lastenhoito, vanhustenhoito, kotitalouksien puhtaanapito, kodin huoltotyöt ja ruokahuolto. Tämä lehtinen luo yleiskatsauksen kertomukseen selostaen työn luonnetta ja ulottuvuuksia, työpaikkojen laatua ja alalla työskentelevien tyytyväisyyttä työhönsä. Kertomuksessa esitellään työllisyyden nopeaa kasvua kotityöpalvelujen alalla ja osoitetaan monia siihen myötävaikuttavia tekijöitä, etenkin väestöä ja työmarkkinoita koskevan kehityksen eri piirteiden sekä yhteiskunnallisten ja kulttuuristen muutosten synnyttämiä tarpeita. Naiset ovat perinteisesti hallinneet tätä työkentää. Seurauksena oleva sukupuolten välinen kiulu muodostaa omia ongelmiaan, jotka liittyvät palkalliseen ja ammatilliseen arvostukseen sekä perheen ja työelämän yhteensovittamiseen.

Työpaikkojen luominen kotityöpalveluihin

Palvelujen ja työpaikkojen määrän voimakas lisääntyminen kotityöpalvelujen alalla on yleistä, mutta kehitys ei ole tasaista eri palvelutyyppejä tarkasteltaessa, eikä se koske samalla tavalla kaikkia maita. Lastenhoito ja ruokapalvelut ovat melkein kaikkialla kaksi eniten kasvanutta osa-aluetta. Edellä mainittuja vähemmän mutta kuitenkin huomattavasti myös vanhustenhoito ja kotitalouksien puhtaanapitopalvelut ovat useissa maissa lisääntyneet. Muutoksia kodin huoltopalvelujen tarjonnassa on vaikeaa arvioida, ja ne luultavasti vaihtelevat eri maissa.

Taulukko 1. Esimerkkejä tyypillisistä kotityöpalvelujen työtehtävistä.

Lastenhoito	Vanhustenhoito	Kodin puhtaanapito
Lastentarhan johtaja / yrittäjä	Kotihoidon välitystoimiston johtaja / yrittäjä	Pesulapalveluyrittäjä
Lastenhoitaja	Ammattityöntekijä vanhusten päiväkeskuksessa	Siivooja/kotiapulainen
Päivähoitaja	Sairaanhoitaja	Matonpesijä
Koululaisten iltapäiväkerhon ohjaaja	Ruoka-annosten jakelija	Ikkunanpesijä
Apulainen lastentarhassa	Kotihoidon aputyöntekijä	Pesulatyöntekijä
Lapsiryhmän ohjaaja	Perille toimittavan ateriapalvelun valmistus- ja pakkaustyöntekijä	Kotitaloustyöntekijä

Lähde: Kansalliset raportit.

Monet kotityöpalveluihin sijoittuvat työpaikat ovat yhä laittomia. Kova kilpailu epäviralliselta sektorilta on vaikeasti voitettavissa, ja toimenpiteiden onnistuminen tilanteen korjaamiseksi on vaihdellut maittain.

Viimeaikaisesta kehityksestä huolimatta kotityöpalveluihin kohdistuu vieläkin suuri tyydyttämätön tarve, joka kasvaa edelleen yhteiskunnallisen ja väestörakenteellisen kehityksen johdosta. Tämän tarpeen laajuus eri osa-alueilla vaihtelee maittain palvelujen tarjonnan lähtötason mukaan. Ei ole itsestään selvää, että uudet palvelut ja uudet työpaikat pystyvät vastaamaan näihin tarpeisiin. Niiden syntymistä jarruttavat monet taloudelliset, yhteiskunnalliset-kulttuuriset, poliittis-lainsäädännölliset ja organisatoriset esteet, jotka tähän mennessä on pystytty voittamaan vain osittain.

Toimenpiteet ja keinot lisätä työpaikkoja

Käytössä olevia kotityöpalvelujen kehittämiseen vaikuttavia toimenpiteitä ovat

- työllisyyden edistämistoimien kohdistaminen ryhmiin, jotka työllistyvät heikosti
- vanhusten- ja lastenhoitopalvelujen laajentaminen
- yhteiskunnallisen hoidon tarjoaminen asumispalvelujen sijasta
- verohyvitysjärjestelmät perheille
- kotihoidontuki alle kouluikäisten lasten vanhemmille ja/tai hoitoa tarvitsevien henkilöiden sukulaisille
- tuki kotityöpalveluja tarjoavien järjestöjen perustamista varten (apurahoja aloittaville)
- erityiset naisille suunnatut kannustustoimet yritysten perustamista varten
- verohyvitysjärjestelmät lastenhoitopalveluja tarjoaville työnantajille.

Monet näistä toimenpiteistä on kuitenkin otettu käyttöön vasta äskettäin, ja kestää vuosia, ennen kuin niiden vaikutuksia voidaan arvioida. Palvelujen hinta estää piilokysynnän muuntamisen todelliseksi kysynnäksi. Lisäksi on kulttuurisia esteitä: koti- ja hoitotyön teettämistä ulkopuolisilla ei vielä hyväksytä kaikkialla.

Kolmannen sektorin osallistuminen

Kotityöpalvelujen työpaikkojen luomisen ja kolmannen sektorin kasvavan roolin välillä on päällekkäisyyttä. Kolmannen sektorin muutoksiin sisältyvät uudenlaisia organisatorisia ja oikeudellisia muotoja käyttävien elinkeinonharjoittajien syntyminen (kuten sosiaalialan yhteistoimintayritykset) ja entistä enemmän sellaisten toimintatapojen hyväksyminen, joita käytetään yksityisellä voittoon tavoittelevalla sektorilla. Joitakin todisteita on siitä, että kolmannella sektorilla on mahdollista yhdistää työpaikkojen luominen ja vapaaehtoistyön kehittäminen, vaikka jälkimmäinen osoittaakin hiipumisen merkkejä joillakin parhaillaan ammattimaistumassa olevilla aloilla (varsinkin lasten- ja vanhustenhoidossa).

Yksityinen voittoon tavoitteleva sektori

Yksityisten voittoon tavoittelevien tahojen osallistuminen kotityöpalvelujen tuottamiseen (lukuun ottamatta ruokahuoltoa) on vielä rajoittunutta. Suurimmaksi osaksi palveluja tuottavat pienet ja keskisuuret yritykset. Tutkimuksessa löytyi muutamia esimerkkejä suuristakin (myös monikansallisista) yrityksistä, jotka toimivat näillä markkinoilla etenkin kotitalouksien puhtaanapitotehtävissä. Kannustimilla, kuten työllistämistuella ja verotuksellisilla toimilla (esimerkiksi alempi arvonlisävero), näyttää olleen myönteisiä vaikutuksia. Jotkin yksityiset yritykset aikovat myös hankkia tai luoda kotityöpalveluja omille työntekijöilleen. Ilmiö perustuu uusiin rahallisiin voimavaroihin, joiden avulla voidaan kaventaa kuilua palvelujen korkeiden kustannusten ja kotitalouksien rajallisen maksukyvyyn välillä, mihin julkiset tukitoimet pystyvät vain osittain.

Tutkimus on osoittanut, että julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden välisten paikallisten kumppanuussopimusten solmiminen on menestyksellä tapa luoda työpaikkoja tällä alalla. Sellaisilla kumppanuussopimuksilla saadaan olemassa olevat voimavarat ja taidot tehokkaasti käyttöön, ja lisäksi ne edesauttavat kysynnän ja tarjonnan kohtaamista.

Työsuhteiden laatu

Tutkimuksessa, joka toteutettiin tilastotietojen ja kirjallisen aineiston pohjalta sekä haastattelemalla joukkoa siivous-, lastenhoito- ja vanhustenhoitoalan työntekijöitä, analysoitiin työoloja kotityöpalveluissa. Näillä työoloiltaan vaihtelevilla aloilla paljastui monia työpaikkojen laatuun liittyviä ongelmia. Työpaikkojen ja työympäristöjen työoloissa oli vaihtelua.

Työtyytyväisyys

Tutkimuksessa todettiin, että työskentely kotityöpalveluissa (varsinkin lasten- ja vanhustenhoidossa) on muita motivoituneempien työntekijöiden mielestä tyydyttävää ja palkitsevaa. Eniten arvostetaan mahdollisuutta luoda mielekkäitä ihmissuhteita, auttaa niitä, jotka tarvitsevat apua, ja käyttää omaa luovuutta. Kuitenkin kotityöpalvelujen työntekijät altistuvat myös ruumiilliselle ja henkisellem rasitukselle. Suurimmat vaikeudet selviytyä rasituksesta on itsenäisillä ammatinharjoittajilla, koska he ovat eristyneimpiä. Silti jopa erityisalojen palvelulaitoksissa työskentelevät eivät aina saa tarpeeksi tukea. Tutkimuksessa löydettiin kuitenkin useita esimerkkejä hyvistä käytännöistä, joiden avulla työntekijöille voidaan melko helposti luoda tukiverkosto.

Palkka

Matala palkka on yksi kotityöpalvelujen työpaikkojen ongelma erityisesti työssä usein vaadittuun taito- ja vastuumäärään nähden. Matala

palkka pakottaa tekemään pitkiä työpäiviä, mihin liittyy tiettyjen työntekijäryhmien yliedustus: naiset, työntekijät, joilla ei ole suuria taloudellisia paineita, sekä satunnaisesti töihin helposti suostuvat työntekijät (esimerkiksi opiskelijat ja maahanmuuttajat). Tämä on osaksi syy siihen ja osaksi seuraus siitä, että sosiaalialan ammatit ovat suhteellisen aliarvostettuja. Tutkimuksessa havaittiin myös eroavuuksia ja epätasa-arvoisuutta samasta työstä maksettavissa palkoissa samoin kuin tehdyn työmäärän laskemistavoissa. Joissakin maissa kehitellään parhaillaan standardoituja järjestelmiä.

Sosiaaliturva

Tutkimuksessa paljastui kahtiajako joidenkin suhteellisen hyvin turvattujen työntekijöiden (pääasiassa julkisella ja kolmannella sektorilla ja erityisesti lastenhoidossa sekä vähäisessä määrin vanhustenhoidossa työskentelevien) ja heikosti turvattujen työntekijöiden (etupäässä kaikkien kotityöpalvelualueiden itsenäisten ammatinharjoittajien) välillä. Joissakin maissa kokeillaan itsenäisen ammatinharjoittamisen ja palkkatyön välimaastoon sijoituvia menetelmiä, esimerkiksi palvelujen välitystoimistoja. Näin voitaisiin taata sosiaalisten etujen vähimmäistaso ja vakaat tulot. Viimeksi mainittu riippuu vielä kuitenkin suurelta osin työntekijöiden saatavuudesta ja sitoutumisesta..

Työajat

Työajat kotityöpalveluissa vaihtelevat palvelujen järjestämisen (esimerkiksi aukioloajat), suoritettavan työtehtävän laadun sekä myös työntekijöiden yksilöllisten valintojen mukaan, joita taas rajoittavat työntekijöiden ansiotarve ja palkkatyöhön käytettävissä oleva aika. Osa-aikaiset työsuhteet ovat hyvin yleisiä kotityöpalveluissa. Koska tuntipalkat ovat alhaiset, työntekijät ovat lähes poikkeuksetta taipuvaisia pitämään tämänkaltaista työtä pikemminkin rajoitteena kuin valintana. Joissakin maissa ne työntekijät, joilla on mahdollisuus valita työaikansa, ovat tosiasiaa taipuvaisia ottamaan useita työpaikkoja usein sosiaalisen ja perhe-elämänsä laadun kustannuksella.

Uralla eteneminen

Uranäkymät ovat kotityöpalveluissa yleensä huonot. Pääasiassa tämä johtuu siitä, että alalla ei ole vakiintuneita väyliä uralla etenemiseen, että kokemuksen ja koulutuksen kautta saavutettujen taitojen tunnustaminen on yleensä vähäistä ja että itsenäisillä ammatinharjoittajilla on usein monia toimeksiantajia (joskus samanaikaisesti). Lisäksi on vain vähän mahdollisuuksia edetä uralla siirtyen vähän pätevyyyttä vaativista töistä vaativiin tai osaluuelelle. Tutkimuksessa havaittiin kuitenkin, että työntekijöille, jotka ottavat hallinnollista tai koordinoituvastuuta, on olemassa jonkin verran urakehitysmahdollisuuksia, ja tässä kokemukset sosiaalisista yrityksistä vaikuttavat erityisen lupaavilta.

Jatkokoulutusta ajatellen julkiset yksiköt ja suurehkot kolmannen sektorin järjestöt tarjoavat alalla enemmän mahdollisuuksia kuin yksityiset voittoja tavoittelevat ja pienehköt kolmannen sektorin yksiköt.

Perhe-elämän ja työn yhdistäminen

Kotityöpalveluissa työskenteleminen ei aiheuta sen enempää työ- se sekä perhe-elämän yhdistämisvaikeuksia kuin työskentely muillakaan aloilla. Usein on mahdollista valita oma työaika ja joskus myös työtuntien määrä, vaikka valintaan usein vaikuttavatkin palkan alhaisuus sekä palkkatyöhön käytettävissä oleva aika. Työntekijät, joiden on pakko tehdä pitkää työpäivää tai työskennellä epätavallisina aikoina, täyttävät markkinoiden avoimiksi jättämät aukot. Juuri näillä työntekijöillä on kaikkein todennäköisimmin vaikeuksia lunastaa sekä työn että perheen vaatimukset. Myönteinen havainto on se, että jotkut kotityöpalvelualan työnantajat ja työntekijät ovat kohdanneet sellaisen organisaatiokulttuurin, jossa rohkaistaan ottamaan huomioon ja kunnioittamaan työntekijöiden tarpeita. Tutkimuksessa löydettiin esimerkkejä yrityksistä, jotka suhtautuvat joustavasti perheellisten työntekijöiden tarpeisiin ja tukevat heitä aktiivisesti usein epävirallislin järjestelyin (esimerkiksi tarjoten työntekijöille lasten- ja vanhustenhoitopalveluja).

Merkitys tasavertaisten mahdollisuuksien kannalta

Kotityöpalvelualan työntekijäkunnan koostumuksen ja eri maissa käyttöön otettujen toimintalinjojen analysointi johtaa joihinkin johtopäätöksiin seurauksista tasavertaisten mahdollisuuksien kannalta, kun nämä palvelut kehittyvät.

Kotitaloustöistä eli siitä perhe-elämän osasta, joka naisten on perinteisesti täytynyt hoitaa yksin, on tulossa julkisen ja yksityisen sijoitustoiminnan kohde. Itse asiassa vallitsee yksimielisyys siitä, ettei ”mies perheen elättäjänä” -malli ole enää vakaalla pohjalla. Se, että kotityöpalveluihin panostetaan paljon pikemminkin työllisyys- ja sosiaalipolitiikan kuin tasavertaisia mahdollisuuksia koskevan politiikan puitteissa, on myönteistä, sikäli kuin se osoittaa, että näitä palveluja pidetään välttämättömyytenä ja mahdollisuutena edistää sukupuolten tasa-arvon lisäksi myös laajaa, kaikkia koskevaa taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä. Joihinkin kysymyksiin on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota.

Ensiksikin kotityöpalvelujen käytön kulttuurista johtuvia esteitä on ryhdyttävä purkamaan. Edelleenkin on vallalla uskomus, että perheiden, joilla yleensä tarkoitetaan naisia, pitäisi vastata itse kotityö- ja hoitovelvollisuuksistaan. Monien muiden taloudellisten ja organisatoristen vaikeuksien ohella tämä jarruttaa tyydyttämättömien tarpeiden muuntamista todelliseksi kysynnäksi ja sitä kautta toimiviksi palveluiksi.

Toinen ongelma on se, ettei palveluja ole aina suunniteltu työssä käyvien naisten tarpeiden pohjalta. Tervetullutta kehitystä alalla edustaisivat uudenlaiset palvelut, jotka olisivat räätälöityjä ja joustavia ja jotka täydentäisivät perinteisiä palveluja.

Kolmantena vaikeutena ovat kotityöpalvelujen voimakas eristyneisyys ja työmarkkinoiden naisvaltaisuus. Tämä noidankehä perustuu seuraaviin tekijöihin: perinteisten naislähtöisten asenteiden arvostaminen hoitotyössä koulutuksen tuomia taitoja enemmän, kotityöpalvelun ammattien aliarvostaminen sekä miesten taipumus vieroksua työskentelyä alalla.

Tasavertaisia mahdollisuuksia koskevassa politiikassa ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota siihen, miten miehiä voitaisiin houkuttaa kotityöpalvelujen alalle. Perhehoidon ja kotitaloustöiden aliarvostus on juurtunut syvälle yhteiskuntaan, ja se muuttuu hitaasti.

Tasavertaisten mahdollisuuksien yhteydessä on tärkeää painottaa sitä, että yrittäjyyden edistäminen kotityöpalveluissa voi olla keino parantaa naisten asemaa.

Myös nykyisin laajalle levinnyt maahanmuuttajien työllistäminen kotityöpalvelualalle on ongelmallista tasavertaisten mahdollisuuksien kannalta. Joissakin maissa EU:n ulkopuolelta tulleet maahanmuuttajat tekevät monet kotityöpalvelujen vähemmän taitoa vaativat työt. Näiden työntekijöiden on erityisen vaikeaa saada enemmän pätevyyttä vaativia työpaikkoja kielivaikeuksien, oleskelu- ja työluopien rajoitusten sekä suorittamiensa tutkintojen hyväksynnän puutteen takia. Euroopan unionin laajentumissuunnitelmat tekevät tähän ongelmaan puuttumisen erityisen tärkeäksi, varsinkin koska monet maahanmuuttajatyöntekijöistä tulevat Itä-Euroopan maista. On huomattava, että tutkimuksessa löydettiin joitakin lupaavia koehankkeita, joissa koulutetut maahanmuuttajatyöntekijät olivat perustaneet kotityöpalveluja.

Poliittiset valintakysymykset

Tutkimuksessa nostettiin esiin seuraavat Euroopan poliittisten päättäjien valintakysymykset, dilemmat:

- ammattimaistamisen vai laajamittaisen työpaikkojen luomisen valitseminen
- palvelujen laatu vai kouluttamattomien työntekijöiden sopeuttaminen yhteiskuntaan
- erikoistuneet vai kokonaisvaltaiset palvelut
- naisten työllisyyden edistäminen vai sukupuolten välisen erottelun vähentäminen
- kolmas sektori vai yksityiset yritykset
- kysynnän tukeminen vai tarjonnan edistäminen
- jännitteet kansallisen politiikan ja paikallisten aloitteiden välillä
- ylhäältä alaspäin vai alhaalta ylöspäin etenevä työolojen ja palvelujen parantaminen
- osa-aikaiset vai kokopäiväiset työsuhteet

- työtä edeltävä koulutus vai koulutus työssä
- asiakkaan vai järjestöjen ja yritysten suorittama työllistäminen
- miesten suora vai epäsuora kannustaminen töihin.

Suositukseset

Edellä esitettyihin kysymyksiin liittyen voidaan tunnistaa kolme keskeistä kotityöpalveluja koskevaa poliittista tavoitetta. Nämä ovat

- laadukkaiden työpaikkojen luominen kotityöpalveluihin (työpaikkojen luomista edistävän politiikan hengessä)
- työolojen parantaminen kotityöpalveluissa (sosiaaliturvan uudistamista edistävän politiikan hengessä)
- tasavertaisten mahdollisuuksien edistäminen kotityöpalveluiden kilpailukelpoisiin työpaikkoihin pääsemiseksi (tasavertaisten mahdollisuuksien periaatteen edistämisen yhteydessä kaikilla politiikan aloilla).

Tavoitteiden saavuttamista varten tarvitaan laaja strateginen ratkaisumalli, jossa painotetaan tiedon ja asiantuntemuksen parantamista, tietoisuuden lisäämistä, pätevyysvaatimusten ja kelpoisuuden mittaamiskeinojen kehittämistä, uudistusten tukemista, oikeuksien turvaamista, kumppanuussopimusten solmimista ja yleisten taloudellisten kannustimien turvaamista. Näitä strategian osatekijöitä on mahdollista tarkastella kolmen poliittisen päätavoitteen yhteydessä.

Tieto

Työllisyys

- Kehitetään paranneltu ja normitettu kotityöpalvelualan työpaikkojen luokittelujärjestelmä eurooppalaisella tasolla, jotta työllisyyden kehittymistä pystyttäisiin seuraamaan entistä täsmällisemmin.
- Tutkitaan perheiden ja kotitalouksien halukkuutta maksaa kotityöpalveluista sekä paikannetaan yhteiskunnallis-taloudellisia ja organisatorisia esteitä kotityöpalvelujen käytölle.
- Tutkitaan työnantajien halukkuutta rahoittaa ja hankkia kotityöpalveluja omille työntekijöilleen.

Sosiaaliturva

- Kerätään lisää tietoa kotityöpalvelujen alalla tehtävästä laittomasta työstä, sen eri alailmiöistä ja siitä, miksi poliittisilla päätöksillä on tai ei ole onnistuttu vähentämään sitä.
- Tuetaan tieteellistä ja teknistä tutkimusta, jolla pyritään parantamaan työoloja kotityö- ja hoitoalalla (esimerkiksi käyttämällä hyväksi tietotekniikkaa vanhustenhoidossa, stressinhallinnassa ja työntekijöiden tukiverkostoissa).

Tasavertaiset mahdollisuudet

- Tutkitaan niitä kulttuurisia esteitä, jotka rajoittavat naisia ja perheitä käyttämästä kotityöpalveluita.
- Arvioidaan hoitoavustusten vaikutusta kotityöpalvelujen käyttöhalukkuuteen.

- Tuetaan tutkimusta, joka koskee poikien ja tyttöjen asenteita koti- ja hoitotyötä kohtaan sekä vapaaehtoistyönä että ammattina.

Tietoisuuden lisääminen

Työllisyys

- Kannustetaan yksityisiä yrityksiä järjestämään kotityöpalveluja tiedottamalla palveluiden saatavuudesta markkinoilla.
- Lisätään yritysten tietoisuutta kotityöpalvelujen merkityksestä työvoiman tuottavuuden parantamisen kannalta.
- Järjestetään mahdollisille kuluttajille suunnattuja tiedotuskampanjoita olemassa olevista palveluista.

Sosiaaliturva

- Tiedotetaan pienille palveluja tuottaville yksiköille edullisista keinoista, joiden avulla ne voisivat tukea työntekijöidensä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista ja parantaa heidän työolojaan.

Tasavertaiset mahdollisuudet

- Sisällytetään kotityöpalvelut houkuttelevana uravaihtoehtona ammatinvalinnanohjaukseen.
- Lisätään koulutuksen tarjoajien tietoisuutta miesten ja naisten jaetusta vastuusta palkallisessa tai palkattomassa koti- ja hoitotyössä.

Pätevyysvaatimukset ja työhön kelpuuttaminen

Työllisyys

- Tuetaan sellaisten taitojen harjaannuttamista, joita voidaan hyödyntää kotityöpalveluihin liittyvän yrityksen perustamisessa, hallinnossa, varainhankinnassa ja inhimillisten voimavarojen hallinnoimisessa.

Sosiaaliturva

- Tehdään luettelo kotityöpalvelualan ammateista eurooppalaisella ja/tai kansallisella tasolla.
- Yhtenäistetään ammatillisten ja koulutuskintojen ja pätevyyden vaatimustasot.
- Luodaan ja vakiinnutetaan mahdollisia urakehityspolkuja kotitaloustyöpalvelujen alalla.
- Kehitetään pätevyyden mittaamiseen sellaiset menettelyt, jotka huomioivat sekä työssä että jatkuvan koulutautumisen kautta hankitun kokemuksen.

Tasavertaiset mahdollisuudet

- Kyseenalaistetaan näkemys, jonka mukaan vain ne, joilla on vastaavaa kokemusta perhe-elämästä, voivat tehdä hoitotyötä.
- Edistetään EU:n ulkopuolelta tulevien työntekijöiden ammatillisen pätevyyden tunnustamista.

Uutuudet

Työllisyys

- Yhdistettyjen ja uudenlaisten kotityöpalvelujen mahdollisuuksia menestyä markkinoilla (joustavuuden, työaikojen jne. suhteen) olisi kokeiltava.

- Tietoa kotityöpalvelujen kysynnän ja tarjonnan kohtaamiseen tähtäävistä kokeiluista – ja kaikista niiden tuottamista käytännön tuloksista – on levitettävä laajalti.

Sosiaaliturva

- Hyviä käytännön esimerkkejä sellaisista kotityöpalvelujen tuottajista, jotka tarjoavat työntekijöille varmuuden työstä ja ansiotuloista, tukea ja ohjausta sekä järjestelyjä työn, perheen ja sosiaalisen elämän yhteensovittamiseksi, olisi löydettävä ja niistä olisi jaettava tietoa.
- Maantieteellisesti saavutettavissa olevia, kohtuuhintaisia ja kotityöpalvelujen työntekijöiden työaikoihin sopivia lasten- ja vanhustenhoitopalveluja on tuotava yhä useampien saataville.

Tasavertaiset mahdollisuudet

- Olisi ryhdyttävä kokeiluihin yhä useampien miesten rohkaisemiseksi työskentelemään kotityöpalveluissa.
- On rohkaistava ja autettava naisia perustamaan kotityöpalveluja tarjoavia yrityksiä.

Oikeuksien turvaaminen

Työllisyys

- Poistetaan esteet kotityömarkkinoille mahdollisesti pyrkivien yrittäjien tieltä.
- Taataan toimintamahdollisuudet kaikenikäisille palvelujen tuottajille näiden pyrkiessä julkisille ja yksityisille kotityöpalvelumarkkinoille.

Sosiaaliturva

- Luodaan yhtenäiset palkka-asteikot, jotka takaavat saman palkan samasta työstä.
- Yksinkertaistetaan kotityöntekijöitä koskevien sosiaalisten suojeluvaihtoehtojen noudattamismenettelyä.
- Vertaillaan ja levitetään kokemuksia kotityöpalvelualalla solmituista kollektiivisista työ sopimuksista Euroopan laajuisesti.
- Määritetään työmarkkinaosapuolten kesken käytyjen keskustelujen avulla kotityöpalvelujen työntekijöiden perusoikeudet, jotka koskevat palkallisia lomapäiviä, sairaus- ja äitiyslomia, vanhempainlomia jne., varmistaen kuitenkin, että ne toimivat joustavasti palvelujen tarpeiden mukaan.
- Edistetään toimia, jotka tähtäävät laittoman työn sääntelyyn tavalla, joka ei rankaise työntekijöitä.

Tasavertaiset mahdollisuudet

- Edistetään yhteisten laatuvaatimusten käyttöönottoa kotityöpalveluissa niin, että ne koskevat kaikkia asianosaisia.
- Vastustetaan kotityöpalvelualalle töihin haluavien miesten syrjintää.
- Vastustetaan vaativiin kotityöpalvelualan töihin pyrkivien etnisiin ja maahanmuuttajavähemmistöihin kuuluvien työntekijöiden syrjintää.

Kumppanuussopimusten solmiminen

Työllisyys

- Tuetaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yksiköiden välisten kumppanuussopimusten (kuten toimintaohjelmien ja palvelurenkaiden) solmimista keinona edistää kotityöpalvelujen kehittymistä kansallisilla, alueellisilla ja paikallisilla tasoilla sekä alueellisia työllisyyspimuksia tehtäessä.

Sosiaaliturva

- Edistetään työnantajien ja työntekijöiden (vähemmän järjestäytyneillä aloilla jopa epävirallisten työntekijäryhmien) välisiä neuvotteluja työskentelyolosuhteiden parantamiseksi niissä kotityöpalvelujen työpaikoissa, joissa ne ovat heikoimmat.

Tasavertaiset mahdollisuudet

- Järjestetään kotityöpalvelujen kehittymistä koskevia neuvottelutilaisuuksia, joihin osallistuu sekä tasavertaisia mahdollisuuksia edistäviä tahoja että sosiaali- ja työllisyyspolitiikasta sekä ammatillisesta koulutuspolitiikasta vastaavia tahoja.
- Edistetään maahanmuuttajia edustavien järjestöjen osallistumista kotityöpalvelujen kehittämistä eurooppalaisella, kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla koskevien toimintasuunnitelmien luomiseen.

- Varmistetaan molempien sukupuolten tasapainoinen osallistuminen toimeilimissä, jotka ovat vastuussa kotityöpalvelujen kehittämisen edistämisestä eurooppalaisella, kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

Yleiset taloudelliset kannustimet

Työllisyys

- Kannustetaan kaikkia jäsenvaltioita myöntämään verohelpotuksia kotityöpalvelujen aiheuttamiin kustannuksiin.
- Kannustetaan kaikkia jäsenvaltioita siirtämään kotityöpalvelut alemman arvonlisäveron piiriin.

Lopuksi

Monet ihmiset, joilla ei aiemmin ollut mahdollisuutta palkkatyöhön, löytävät töitä kotityöpalvelujen alalta. Jotta tähän työllistymiseen sisältyvä mahdollisuus toteutuisi, on tunnustettava perheiden ja yhteiskunnan siitä saamat tuntuvat edut. Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiön tekemä tutkimus tarjoaa järkevä perustan poliittisille aloitteille tällä alalla, erityisesti sellaisille aloitteille, jotka tähtäävät laadukkaiden palvelujen tuottamiseen parantamalla työoloja, työorganisaatiota ja koulutusta.

Kotityöpalvelujen tutkimusryhmä

K. Birkhölzer, G. Lorenz, Technische Universität Berlin, Saksa; N. Le Feuvre, Université de Toulouse le Mirail, Ranska; A. Cancedda, CERFE, Italia; K. Tijdens, Amsterdam Institute for Advanced Labour Studies, Alankomaat; R. Haberfellner, I. Schwarz, C. Maad, ZSI, Centre for Social Innovation, Itävalta; M. Guerreiro, CIES, Centro de Investigação e Estudos de Sociologia, Portugali; T. Härkki, A. Raijas, Helsingin yliopisto ja K. Kauppinen, Työterveyslaitos, Suomi; S. Yeandle, T. Gore, H. Pickford, B. Stiell, CRESR, Sheffield Hallam University, Yhdistynyt kuningaskunta

JULKAISUT

Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiön julkaisuja myyvät hyvin varustetut kirjakaupat, Euroopan unionin viralliset myyntiedustajat ja Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, L-2985 Luxembourg (Internet: <http://www.eur-op.eu.int>). Julkaisut, joiden hintaa ei ole mainittu, ovat saatavissa ilmaiseksi säätiön Internet-sivuilta osoitteesta <http://www.eurofound.ie/> tai pyynnöstä säätiöstä.

- 1. Employment in household services** (kertomus)
Luettelonumero
TJ-37-01-429-*-C
Saatavana seuraavilla kielillä:
DE, EN, FR ja IT
Hinta: 22 euroa
- 2. Employment, family and community activities: a new balance for women and men**
EF/99/43
Saatavana seuraavalla kielellä: EN
- 3. Perhe- ja työelämän yhdistäminen: miesten ja naisten työjärjestelyt** (tiivistelmä)
EF/00/25

Saatavana seuraavilla kielillä:
ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT,
NL, PT, FI, SV

- 4. Families, labour markets and gender roles: a report on a European research workshop**
EF/95/12
Saatavana seuraavilla kielillä:
EN, FR
Hinta: 10 euroa
- 5. Who will care? Future prospects for family care of older people in the European Union**
Luettelonumero
SY-92-95-142-*-C
Saatavana seuraavilla kielillä:
EN, FR
Hinta: 8,50 euroa
- 6. Working and caring: Developments at the workplace for family carers of disabled and older people**
Luettelonumero
SY-93-96-936-*-C
Saatavana seuraavilla kielillä:
ES, EN, FR
Hinta: 11,50 euroa
- 7. Family care of dependent older people in the European Community**
Luettelonumero
SY-80-93-226-*-C

Saatavana seuraavilla kielillä:
ES, DE, EN, FR, IT
Hinta: 20 euroa

- 8. Family care of the older elderly: Casebook of initiatives**
Luettelonumero
SY-80-93-444-*-C
Saatavana seuraavilla kielillä:
EN, FR, NL
Hinta: 10 euroa
- 9. Carers talking: Interviews with family carers of older, dependent people in the European Community**
Luettelonumero
SY-80-93-452-*-C
Saatavana seuraavilla kielillä:
EN, FR
Hinta: 13,50 euroa

LISÄTIETOJA

Lisätietoja saa säätiön Internet-sivuilta osoitteesta www.eurofound.ie tai ottamalla yhteyttä seuraavaan henkilöön:
Teresa Renhan
Information Liaison Officer
P. (353-1) 204 31 26
F. (353-1) 282 64 56
Sähköposti: ter@eurofound.ie

© Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiö — Jäljentäminen on sallittua muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin edellyttäen, että lähde ilmoitetaan ja että lainauksesta lähetetään jäljennös säätiölle.

Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiö
Wyattville Road, Loughlinstown, Dublin 18, Ireland
P. (353-1) 204 31 00
F. (353-1) 282-6456/4209
Sähköposti: postmaster@eurofound.ie

EF/01/02/FI

EUROOPAN YHTEISÖJEN
VIRALLISTEN JULKAISUJEN TOIMISTO
L-2985 Luxembourg

ISBN 92-897-0080-7

9 789289 700801